

1 Úkol

1. Změřte střední velikost zrna připraveného vyvýbrusu polykrystalického vzorku. K vyhodnocení snímku ze skenovacího elektronového mikroskopu použijte kruhovou metodu.
2. Určete frakční objem dendritických částic v eutektické slitině Mg-Al-Ce. Použijte specializované programové vybavení pro obrazovou analýzu.

2 Úvod

Elektronový mikroskop má řadu požití napříč vědními obory. Jeho rozlišovací schopnost je pohybuje v řádu nanometrů, což je hojně používáno ke zkoumání povrchů. Transmisní elektronové mikroskopy se následně užívají ke zkoumání vnitřích struktur materiálu. Jak bylo naznačeno ve fyzice se používá především k analýze materiálů, pozorování jejich struktur a určování vad.

3 Měření

3.1 Fe₃Al

Nejprve jsme se zabývali chování Fe₃Al v závislosti na teplotě. Tento materiál se totiž za pokojových teplot jeví pevný a křehký. Pokud ho však zahřejeme na teplotu okolo 700 °C, materiál se stane tvárným.

Na obrázku (1) můžeme vidět snímek z elektronového mikroskopu za pokojové teploty. Materiál je zjevně tvořen zrny, jejichž hranice jsou slabinou ve struktuře, po které může postupovat porucha. Tak dochází ke křehkému interkristalickému lomu a proto materiál není tvárný.

Naproti tomu při pohledu na obrázek (2), který je pořízen za teploty okolo 700 °C vidíme, že zrnitá struktura byla nahrazena zcela jinou, která již plastickou deformaci umožňuje.

3.2 Velikost zrna

Dále jsme zkoumali velikost zrna materiálu na obrázku (3), na kterém jsou zjevné důsledky koroze. Předpokládáme, že materiál je homogení a izotropní. Díky tomu můžeme zrna aproximovat koulemi a použít vzorec

$$d = \frac{3\pi}{2} \frac{D}{n}, \quad (1)$$

kde D je průměr kružnice a n počet protnutých zrn kružnicí. Na obrázku můžeme vidět 5 kružnic o poloměrech

$$r_1 = 0.0462 \text{ mm} \quad (2)$$

$$r_2 = 0.0423 \text{ mm} \quad (3)$$

$$r_3 = 0.0407 \text{ mm} \quad (4)$$

$$r_4 = 0.0435 \text{ mm} \quad (5)$$

$$r_5 = 0.0468 \text{ mm} \quad (6)$$

Velikosti zrn určená z jednotlivých kružnic jsou

$$d_1 = (0.009 \pm 0.001) \text{ mm} \quad (7)$$

$$d_2 = (0.009 \pm 0.001) \text{ mm} \quad (8)$$

$$d_3 = (0.008 \pm 0.001) \text{ mm} \quad (9)$$

$$d_4 = (0.008 \pm 0.001) \text{ mm} \quad (10)$$

$$d_5 = (0.009 \pm 0.001) \text{ mm} \quad (11)$$

což nám dá po statistickém vyhodnocení

$$d = (0.0086 \pm 0.0004) \text{ mm} \quad (12)$$

V chybě je zahrnuta nejistota způsobená nejednoznačností zrn mající společnou hranici s kružnicí a neurčitost chybějících zrn vniklých korozí.

3.3 MgAlCe

Pro dobré určení frakčního objemu dendrických částí ve sloučenině bychom potřebovali aspoň pět snímků. K dispozici však máme pouze jeden, proto je celé měření zatíženo velkou chybou. Dále jse binarizace obrazu značně subjektivní metoda. Jako poslední jemná chyba se projevila nepřesnost v určení rozměru "čtvercového" obrazu, kde došlo k chybě 0.0005 mm. O vzorku jsme dále předpokládali, že je homogení a izotropní. Výsledná chyba je odhadnuta na 20 procent. Dle použitého programu byl obsa dendrických částic

$$S = 998.9082 \mu\text{m}^2 \quad (13)$$

Po započtení chyb tedy dostáváme poměr dendrických částic ku celku

$$P = 0.16 \pm 0.03 \quad (14)$$

Nakonec jsem pomocí programu vytvořil histogram zastoupení shluků podle velikosti. Výsledky jsou v tabulce 1

počet č.	$S/\mu\text{m}^2$	P	průměrná vel./ μm^2
153	822.46	0.823	5.37
2	70.98	0.071	35.5
1	105.5	0.106	105.5

Tabulka 1: Histogram zastoupení dendrických částic dle velikosti shluků.

4 Diskuze

Užité metody a zařízení jsou dobré ke kvalitativní analýze problému a seznámení s použitím elektronového mikroskopu. Pokud bychom však chtěli data s použitelnou chybou, muselo by proběhnout výrazně více měření na více vzorcích, především pro to, abychom ověřili homogenitu a izotropii zkoumaných materiálů. Subjektivní faktor by však omezila pouze změna metody.

5 Závěr

I jsem velikost zrna vzorku, která byla

$$d = (0.0086 \pm 0.0004)\text{mm} \quad (15)$$

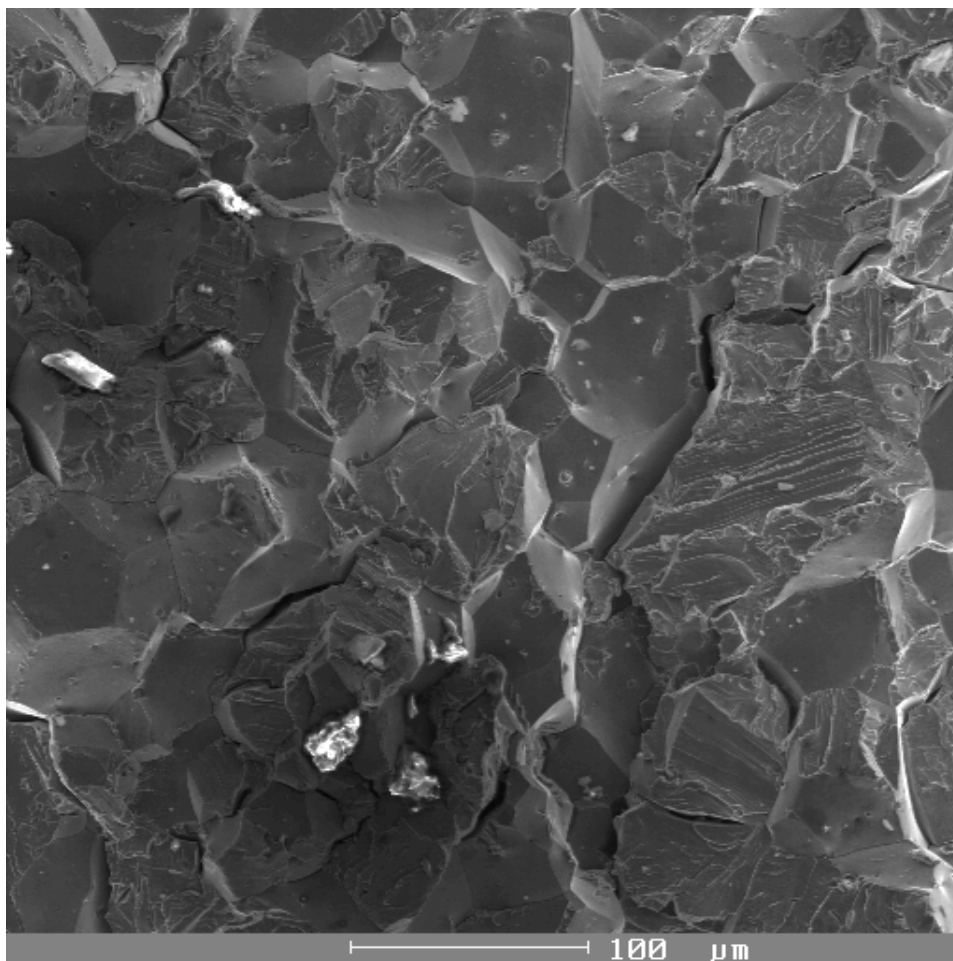
Určil jsem frakční objem dendrických částic ve slitině MgAlCe

$$P = 0.16 \pm 0.03 \quad (16)$$

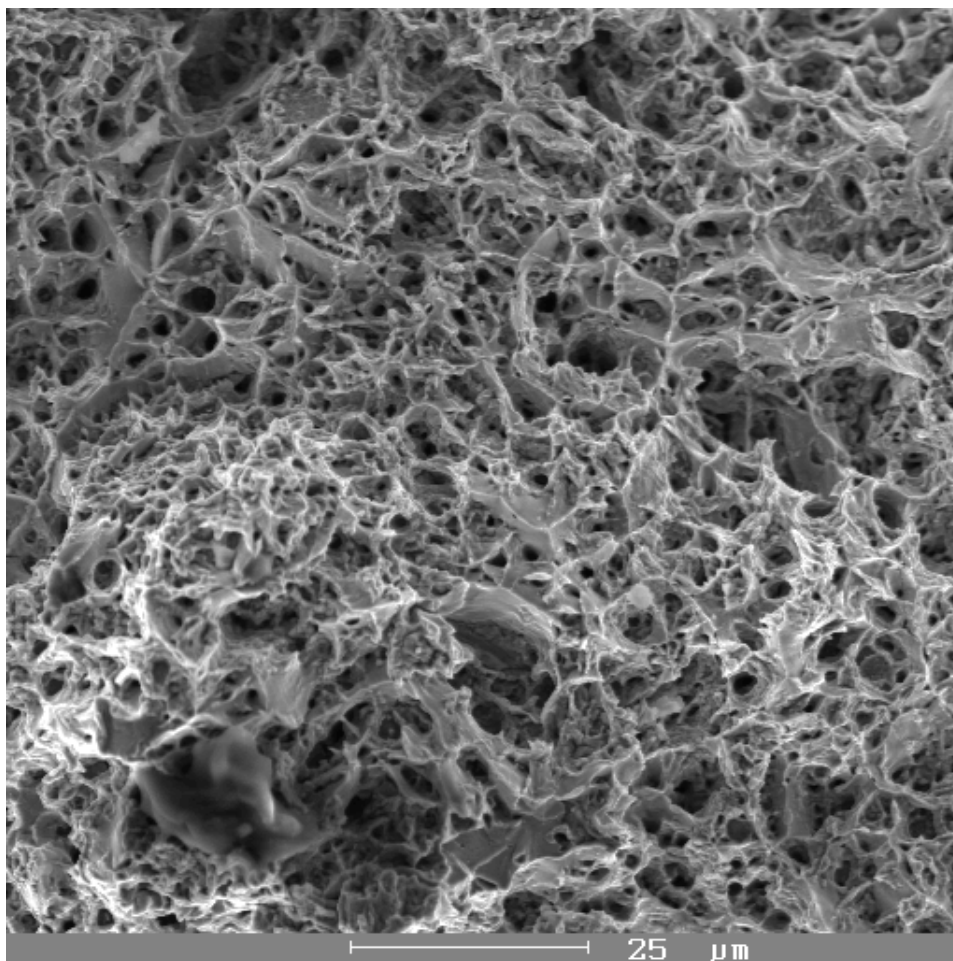
Reference

[1] **Studijní text na praktikum IV**

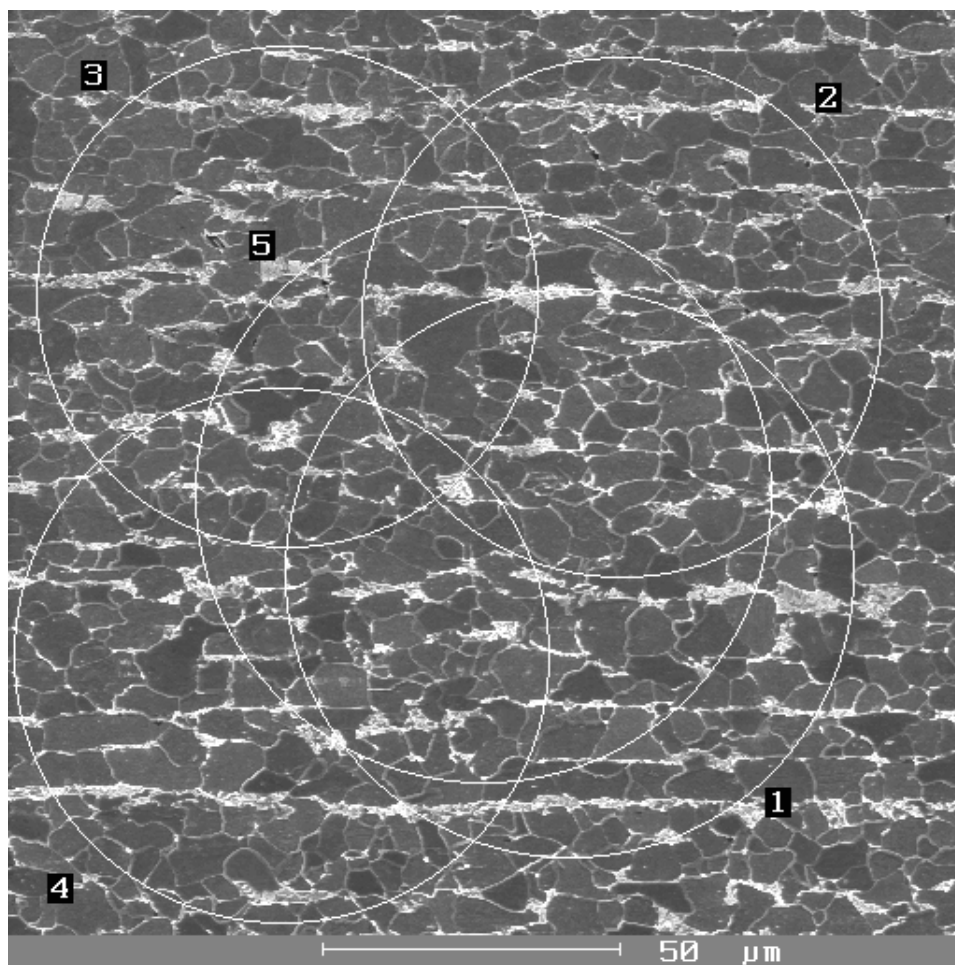
http://physics.mff.cuni.cz/vyuka/zfp/txt_418.pdf (17. 12. 2012)

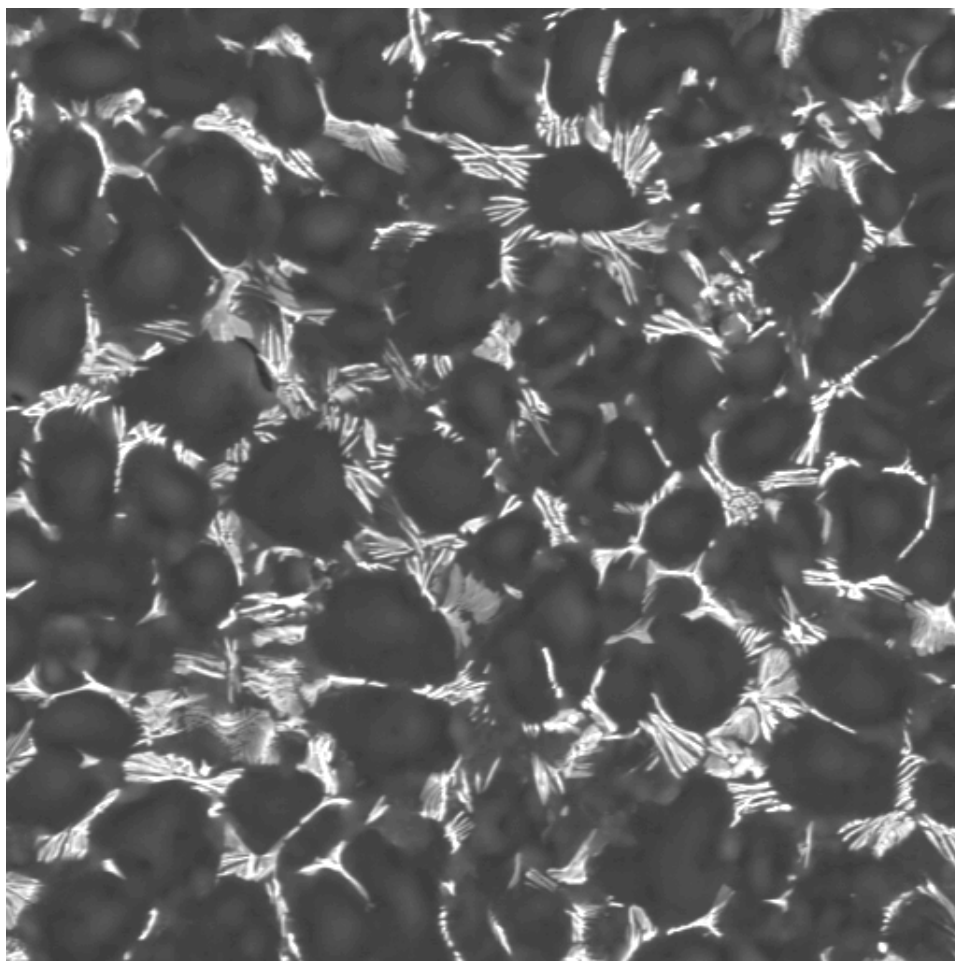
Obrázek 1: Snímek Fe_3Al za pokojové teploty

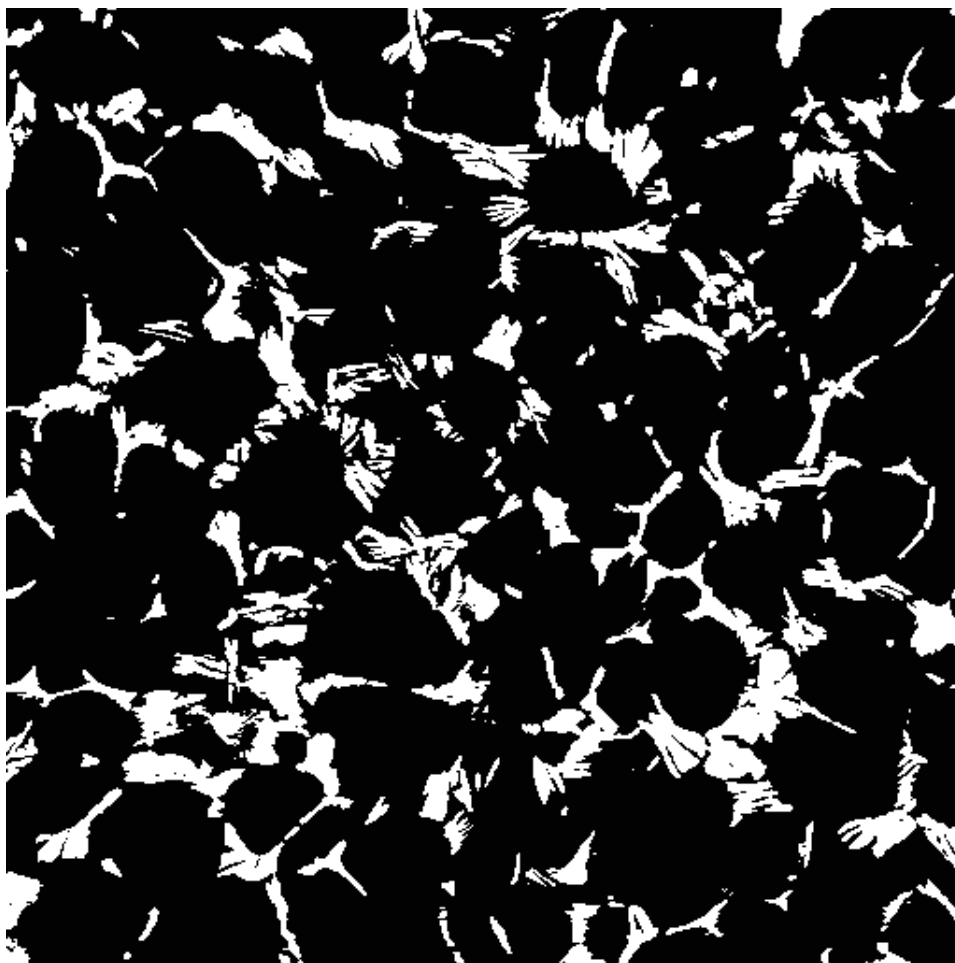
Obrázek 2: Snímek Fe₃Al za teploty 700 °C

Obrázek 3: Snímek výbrusu.

Obrázek 4: Snímek slitiny MgAlCe

Obrázek 5: Binarizovaný snímek slitiny MgAlCe